

[Økonomiministeren.]

set hertil, og det er regeringens opfattelse, at de indkomstforhandlinger, der forestår med landbruget, ikke må rokke ved denne linje.

I sin sammenfatning af de økonomiske virkninger af udlandskonjunkturen, den økonomiske politik og indkomstforløbet munder årsoversigten ud i den vurdering, at der må imødeses en stigning i den samlede efterspørgsel, der ligger nogenlunde på linje med produktionsmulighederne. Stigningen i det private forbrug vil for året som helhed være ret moderat, hvorimod en noget større vækst må imødeses i det offentlige efterspørgsel til forbrug og investering, ligesom også investeringerne i boligbyggeri vil øges en del, allerede fordi vi går ind i 1967 med et langt større igangværende byggeri end året før. For investeringerne i de private erhverv regnes derimod ikke med større udsving. Det hører med til billedet, at forløbet nok ikke vil være helt jævnt gennem året, men måske præget af en noget større vækst i efterspørgsel og produktion i første halvår end i andet halvår.

Helhedsindtrykket for 1967 er derfor også, at det skulle lykkes at fastholde den balance i den indre økonomi, som er af væsentlig betydning nu, hvor told og restriktioner er afviklet fuldstændigt for en væsentlig del af udenrigshandelen såvel i Danmark som i de øvrige EFTA-lande.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om skolevæsenet i Grønland.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 4) findes i tidenden sp. 628, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 337).

Der var stillet 17 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Astrid Skjoldbo: Jeg vil gerne udtrykke min glæde over, at udvalget vedrørende skolevæsenet i Grønland nåede frem til en enig betænkning. Måske skyldes det ikke mindst, synes jeg i hvert fald, den fortræffelige måde, formanden for udvalget har ledet arbejdet på — og så naturligvis ministerens smidighed ved vore samråd.

Det er svært, men også vigtigt at lovgive på områder, hvor udviklingen er meget stærk, men endnu ikke har fundet sin form. Lovgivningen må ikke bremse udviklingen, heller ikke føre den ind på et blindspor, men må søge at holde vejen åben for udvikling og fremskridt. Gennem de mange møder, som udvalget har afholdt både i denne og i forrige samling, har dette synspunkt stort set været det centrale. Vi har bl. a. drøftet undervisningsmidlerne, som man vel nok kan hævde ikke i almindelighed i Grønland er tilfredsstillende i dag, men vi må da erkende, at der gøres en indsats for at forbedre dem, bl. a. ved at indføre audiovisuelle hjælpemidler i undervisningen.

Et andet spørgsmål er specialundervisningen, som slet ikke i dag er tilfredsstillende løst. Jeg takker ministeren, fordi han netop har nedsat et udvalg til at undersøge og overveje, hvorledes man i Grønland bedst kan gennemføre en specialundervisning, som jo er mindst lige så påkrævet deroppe som her.

Med hensyn til børnehaveklasserne tror jeg, alle i udvalget under vort besøg i Grønland fandt, at de havde en ganske særlig betydning som overgang fra hjem til skole og for at fremme den skolemødenhed, som er så forskellig blandt børnene i Grønland. Derfor er udvalget enig med ministeren om at forstærke bestemmelsen om oprettelse af børnehaveklasser ved skolerne deroppe ved i § 2, stk. 3, at ændre udtrykket „kan der oprettes“ til „bør der oprettes“. Vi håber, at ikke alt for mange praktiske vanskeligheder hindrer, at det i løbet af nogle år bliver det almindelige, at der ved enhver skole i Grønland oprettes børnehaveklasser.

Lovforslaget indeholder en bestemmelse om, at undervisningen i de ældre klasser fra 6. skoleår i almindelighed skal gennemføres i delte klasser. Man kan nok have sine betænkeligheder ved at indføre bestemmelser i Grønland, som vi hernede

[Astrid Skjoldbo.]

er på hastig vej bort fra, som det fremgår af en redegørelse fra undervisningsministeriet om, at undervisningen i udelte klasser nu hernede omfatter omkring 76 pct. af samtlige skoleklasser på dette trin, skønt loven — sådan som den blev vedtaget i 1958 — også her betragter den delte skole som det normale. Når udvalget alligevel — nogle af os med betænkelighed — tiltræder lovforslagets bestemmelser, er det, fordi vi ikke kan se bort fra, at elevmaterialet deroppe er mere uens end hernede, og fordi skoledirektionen vil være opmærksom på, at dispensation fra denne bestemmelse kan gives, og man nøje vil følge udviklingen og eventuelt i løbet af nogle år søge at få loven ændret på dette punkt.

Det allervigtigste spørgsmål for udvalget har sprokundervisningen været. Ingen i udvalget ønsker at medvirke til, at det grønlandske sprog ikke får rimelige muligheder for fortsat at bestå. Den allerbedste garanti for dette sprogs beståen er, at der er grønlandssprogede lærere nok til at varetage undervisningen deri. Det er der desværre ikke. Måske hænger det sammen med lønnings- og avancementsforholdene deroppe, og vi har da også med tilfredshed bemærket ministerens overvejelser om muligheden af en noget bedre lønmæssig placering for visse lærergrupper deroppe. Så længe vi ikke har grønlandssprogede lærere nok — og det vil sikkert vare adskillige år endnu, før dette behov er dækket — må man naturligvis hilse med glæde, at så mange dansk-sprogede lærere tager derop; blot synes vi vist alle sammen, at der bør gøres en særlig indsats for, at de udsendte lærere virkelig har de fornødne forkundskaber, også sprogligt set, til at kunne varetage undervisningen deroppe.

Vi har med tilfredshed noteret os ministerens bemærkninger om en effektivisering af den kursusvirksomhed, der allerede finder sted blandt disse lærere, og som for sprokundervisningens vedkommende sikkert vil fordre nye metoder, en ny metodik. Derfor er spørgsmålet om, hvorvidt undervisningen de første to skoleår skal foregå på dansk eller på grønlandsk, ikke bare et spørgsmål om, hvad man anser for mest hensigtsmæssigt, men rent faktisk et spørgsmål om, hvorvidt man har det tilstrækkelige

antal grønlandssprogede lærere, og nødvendigheden må vi jo alle bøje os for.

Det sidste spørgsmål, jeg vil knytte et par bemærkninger til, er spørgsmålet om forældrenes medindflydelse på den skole, deres barn går i. Jeg vil i særlig grad takke ministeren, fordi han gik med til at forstærke forældrenes indflydelse. Måske kunne dette være sket ved ikke at gøre præsten til født medlem, men ligesom hernede lade ham blive valgt eller ikke valgt, alt efter hvad han kunne få stemmer til. Jeg synes, det er rigtigt, at forældrene har indflydelse på børnenes skolegang, ikke alene fordi det er rimeligt, at forældrenes ønsker og synspunkter tilgodeses, men også fordi det er uhyre vigtigt, at forældrene forstår og godkender den udvikling, uddannelsen af den grønlandske ungdom er inde i og i endnu højere grad i den nærmeste fremtid vil komme ind i.

Med disse bemærkninger kan jeg på min gruppes vegne anbefale, at lovforslaget vedtages med de ændringer, der er foreslået af ministeren og tiltrådt af udvalget.

Holger Hansen: Må jeg på mit partis vegne anbefale ændringsforslagene og lovforslagets videre behandling i det høje ting. Jeg skal ikke gennemgå alle disse ændringsforslag, men i de bemærkninger, jeg skal gøre, holde mig til de hovedspørgsmål, hvorom debatten har stået, og hvorom forhandlingerne i særlig grad har drejet sig.

Det har været magtpåliggende for venstre at arbejde for en øget forældrekontakt til den grønlandske skole, men også for en styrket forældreindflydelse på denne grønlandske skole. Dette sidste kan jo være svært, al den stund den grønlandske skole er en statsskole og det naturligvis i vidt omfang er rimeligt, at den, der betaler, også har indflydelsen og afgørelserne i sine hænder. Jeg har gentagne gange ved behandlingen af dette lovforslag fremhævet det ønskelige i, at den grønlandske skole ligesom her skulle være en kommunal skole. Vi har i venstre været klar over, at dette ikke var inden for rækkevidde i denne omgang; men alligevel vil jeg gerne fremdrage dette problem én gang mere. Vi er da klar over, at meget i den grønlandske administration, ja, i det grønlandske samfunds opbygning, skal ændres og vil blive ændret, før den

[Holger Hansen.]

kommunale skole kan blive en realitet; men jeg vil gerne ved denne andenbehandling give udtryk for, at venstre mener, at vi skal stræbe imod en grønlandsk skole, styret af forældrene, som vi kender det her.

Vi har altså måttet styrke forældreindflydelsen inden for den ramme, der ligger om systemet nu, men jeg er glad for, at det er lykkedes i enighed at gøre dette. Det er sket ved en fordobling af forældrerepræsentationen ved den enkelte skole, nemlig fra 1 til 2 repræsentanter, endvidere ved en styrkelse af forældrelementet i skoleudvalgene og ved at lade disse skoleudvalg selv vælge formanden og endelig ved i skoledirektionen at sikre 2 pladser til, skal vi sige det vi i denne forbindelse kan kalde de læge medlemmer. Det er jo meget vigtigt, at forældrene er med i skolens liv. Jeg håber, at vi med disse ændringer kan fremme deres fornemmelse af at være med. Ikke bare er der her givet flere pladser; det har også — som det kan ses af andre ændringsforslag — været udvalgets ønske virkelig at give forældrene en reel indflydelse på beslutningerne.

Må jeg om det afgørende område, sprogspørgsmålet, sige: jeg tror, at vi i ændringsforslag nr. 4 til § 14 har fået en i øjeblikket rigtig formulering. Jeg skal ikke optage eller forsøge at optage en ny diskussion om dette spørgsmål, men jeg vil gerne sige, at ændringsforslaget, som det nu foreligger, fjør sig, jeg kan næsten sige smukt og rigtigt til denne § 14s hovedregel, som jo er, at i 1.-5. skoleår skal undervisningen omfatte skriftlig og mundtlig grønlandsk, dansk og regning samt skrivning, kristendomskundskab, historie osv. osv. Jeg føler mig tryk ved ændringsforslaget, der giver de lokale skoleudvalg og forældrene indflydelse på, hvordan grønlandskundervisningen skal tilrettelægges, og hvor vægten skal placeres i grønlandskundervisningen, tidligt eller senere, under hensyntagen til de forhånden-

værende lærerkræfter. Herefter kan den debat, der har været om denne paragraf — en debat af måske mere eller mindre følelsesbetonet karakter, måske af national karakter — ophøre eller overgå til at være en debat om pædagogiske metoder. Det tror jeg alle i Grønland og her vil være glade for og veltjente med.

Det samme gælder det vigtige spørgsmål om det grønlandske sprogs placering i real-skolen. Vi er glade for, at vi også på dette punkt fandt frem til enighed om en, synes jeg, helt naturlig formulering, der dels placerer det grønlandske sprog, hvor det hører hjemme i en grønlandsk skolelov, først i fagrækken, dels, for at lette fagtrængslen, lader de skriftlige og mundtlige prøver i dette fag afholde efter 2. real, men fortsætter undervisningen i grønlandsk også i 3. real.

Jeg er ligesom fru Astrid Skjoldbo glad for, at vi i udvalget er kommet med en enig indstilling. Jeg takker også ministeren for bevægelighed og samarbejdsvilje. Vi har jo arbejdet grundigt med denne reform, og det manglede da også bare! Skolen, først og fremmest folkeskolen, og dens arbejde er grundlaget for den udvikling, vi alle, enten vi bor i Grønland eller hernede, er interesseret i og lægger vægt på. Jeg synes, denne lov er en god ramme for det arbejde, der foregår og skal foregå i Grønlands skoler. Den vil jo nok snart blive lavet om. Ministeren, og det takker vi for, har givet udtryk for, at man i Grønlandsministeriet vil følge udviklingen i den danske folkeskole og tage højde for den, også når det gælder skolen i Grønland, men jeg tror, denne lov har i sig det rette forhold mellem et naturligt krav til kundskaber og respekten for en gammel kultur. Derfor kan vi i venstre anbefale lovforslaget til videre behandling.

Lembourn: Man har vel lov at sige, at der ikke er mange lovforslag, der er blevet behandlet så grundigt som dette om den

[Lembourn.]

grønlandske skole. Grundene hertil er mange, men der er især to, som jeg synes skal fremhæves. Den ene er, at udvalgets medlemmer jo for en dels vedkommende vel nok følte, at de kendte for lidt til det grønlandske miljø, som var så meget anderledes end deres eget, at det nødvendigvis måtte kræve lang tid og megen indleven for at kunne arbejde fornuftigt med dette lovforslag. Og den anden grund tror jeg kan siges at være den, at der er noget væsentligt principielt i det, dels ud fra et kulturelt nationalt synspunkt, dels ud fra et pædagogisk.

Det konservative folkeparti er yderst tilfreds med den form, loven nu får med de ændringsforslag, som er blevet stillet, og kan fuldt ud anbefale dem. For det er lykkedes under behandlingen at nå frem til en enig forståelse af, at det er vor opgave at bevare det grønlandske sprog bedst muligt. Det er lykkedes os i lovforslaget principielt at få fastslået, at såfremt der er tilstrækkelig mange grønlandske lærere, skal der undervises i grønlandsk fra 1. klasse, og det er lykkedes at bevare undervisningen i det grønlandske sprog i 3. real. Det var de to hovedsynspunkter, som jeg oprindeligt gav udtryk for her i tinget, og jeg kan derfor kun være meget glad for, at vi er blevet enige herom.

Hvis to vidt forskellige racer med to vidt forskellige kulturmønstre og sprog skal leve sammen i et tillidsfuldt forhold i ét samfund — og danskere og grønlændere vil måske være de første to folk, som virkelig formår at praktisere et sådant frivilligt fællesskab — må man forstå, at dette rummer en række immaterielle problemer, som måske er vanskeligere at begribe end de materielle, og et af dem — i dette tilfælde det væsentligste — er sproget. Hvis der i Grønland sker en brutal fordanskningsproces, også selv om den i dag er ønsket af et flertal af den grønlandske befolkning, så tror jeg, at risikoen for, at det grønlandske sprog skal gå til grunde, er meget stor. Det vil jeg anse for at være en ulykke, for dermed ødelægger man grønlændernes væsentligste kulturelle udtryksform og dermed også en væsentlig del af deres åndelige baggrund. Man risikerer, at de stødes ud

i et åndeligt tomrum, som vil fyldes af helt tilfældige livsformer, der ofte vil være indbyrdes modstridende og ikke svarende til miljøets krav.

Før eller senere ville denne rodløshed, denne kulturelle vilkårlighed, inspirere en national vrede imod det grønlandsk-danske fællesskab, og så har vi med al vor gode vilje dummet os lige så meget, som mange andre europæiske folk har gjort i andre verdensdele, og vi har forskertset en enestående chance for at bevise, at to racer kan leve sammen socialt og nationalt i et frivilligt fællesskab, såfremt de gensidigt respekterer hinandens kulturformer. Derfor bør det være vor opgave at søge at bevare det grønlandske sprogs eksistens.

Den anden årsag til, at vi nåede frem til dette resultat, er en pædagogisk. Jeg har den opfattelse — og det var også mit indtryk under rejsen i Grønland — at hvis man i for høj grad anvender dansk lige fra starten, så giver man en stor del af de grønlandske børn noget af et skolechok. Det er et så voldsomt møde med et fremmed sprog, de kommer ud for, at det sætter dem flere år tilbage. Hvis man derfor kan anvende det grønlandske sprog i større udstrækning, end det er muligt i dag, så tror jeg, at man lettere gør de grønlandske børn skoleindstillet, og at man udvikler skolemodenheden hurtigere. For det andet har jeg altid næret og gør det stadig en vis skepsis over for forsøgsundervisningen; dens videnskabelige værdi er vist tvivlsom, og den er i hvert fald ikke argument nok for at skyde grønlandsk ud. Endelig for det tredje er det afgørende for det grønlandske sprogs videre udvikling, at der undervises i det i 3. real, for i denne klasse kan man arbejde mere litterært med sproget, og et sprog som det grønlandske, et primitivt sprog, som det jo er, må for at kunne bevares langsomt opsigte moderne ord i sig; kun hvis det gør det, kan det overleve. Og netop dette er der mulighed for at arbejde med i 3. real.

Ud fra disse betragtninger kan det konservative folkeparti anbefale lovforslaget og ændringsforslagene.

Kjær Rasmussen: Det lovforslag, vi her behandler, må vist siges at have fået en af de mest grundige udvalgsbehandlinger, no-

[Kjær Rasmussen.]

get lovforslag har fået. Det er måske grunden til, at et enigt udvalg nu kan indstille lovforslaget til vedtagelse.

Under første behandling blev det fra vor side gjort gældende, at vi skulle se at komme af med diverse fødte formænd. Det er nu sket dér, hvor det overhovedet har kunnet lade sig gøre. Vi hilser med tilfredshed, at adgangen til oprettelse af børnehaveklasser er udvidet noget i forhold til det oprindelige forslag.

Som man ser af ændringsforslagene, er forældreindflydelsen i den grønlandske skole øget væsentligt. Det anser vi for at være noget overordentlig positivt af den simple grund, at demokrati læres ved at praktiseres. Forældrene vil i fremtiden få øget indflydelse på deres børns skolegang og dermed indflydelse på deres eget samfunds fremtid. Vi anser det for en god ting, at denne lov vil medvirke til at nedbryde formynder-skabet.

Det har ikke været muligt i større omfang at udvide kursusvirksomheden for danske lærere, som skal til Grønland. Problemerne i den forbindelse er store, og derfor må vi indskrænke os til at medgive ministeren alle gode ønsker, når han skal til effektivisere den allerede igangværende kursusvirksomhed; den anser vi for at være meget væsentlig.

Vi kan anbefale lovforslaget.

Bernhard Baunsgaard: Jeg vil gerne her ved anden behandling af dette lovforslag om skolevæsenet i Grønland komme med et par bemærkninger ikke mindst efter den, som det nu er sagt flere gange, grundige behandling, det har været genstand for i udvalget.

For det første glæder det mig, at man i dette lovforslag om det grønlandske skolevæsen har draget den efter min mening helt naturlige konsekvens at anerkende, at også skoleelever har menneskelige rettigheder. Jeg tænker her på ændringsforslaget til § 32, stk. 3, hvor det udtrykkeligt siges, at skoleelever, der er over 18 år, selv kan træffe bestemmelse om, hvorvidt de vil følge dele af undervisningen. Det burde jo være noget helt naturligt og selvfølgeligt, men det er det altså ikke; det er det ikke, selv om man fra mange forskellige sider holder nok så mange taler om at opdrage til ansvar og demokrati. Selv om man har

holdt disse taler, har man ikke hidtil draget den nødvendige konsekvens og givet disse 18-årige elever rettigheder til trods for, at det er krævet i andre danske love. Det er jo snart længe siden, jeg for andre dele af skolen drog dette problem frem, men til i dag har det tilsyneladende ikke fundet sin løsning. Jeg håber nu, at vi i den øvrige del af den danske skole kan nå lige så langt, som man foreløbig er nået med dette lovforslag i den grønlandske skole.

En anden sag, jeg lægger megen vægt på, er den øgede lokale indflydelse, der har fundet udtryk i ændringsforslagene. Det glæder mig af flere grunde; jeg skal blot nævne et par.

Den grønlandske skole er jo en statsskole, og jeg synes, der er noget meget glædeligt og meget opløftende i, at det hermed er fastslået, at også for en statsskoles vedkommende kan man give adgang til stor lokal indflydelse, ikke mindst stor lokal forældreindflydelse. Jeg håber så, at denne øgede lokale indflydelse, især forældreindflydelsen, vil medføre, at vi næste gang, vi skal behandle et lovforslag om skolen i Grønland, vil få forslag fra forældre og skoleinteresserede i al almindelighed i Grønland. Sådanne henvendelser ville have været meget nyttige, da vi behandlede dette lovforslag — det er en bestemt sag, jeg tænker på — men jeg håber, at sådanne forslag kommer frem næste gang.

Det, jeg tænker på, når jeg siger, at jeg gerne ville have haft forældrehenvendelser, er eksamensordningen i Grønland. Jeg forstår meget vel, at man i Grønland vil sikre sig, at grønlandske unge kan fortsætte videre i uddannelsessystemet, f. eks. i gymnasiet, men jeg har i udvalget fremført og vil gerne understrege her, at det ikke er nødvendigt for en videregående undervisning f. eks. i gymnasiet, at man har lært et bestemt antal årstal, eller at man f. eks. ved noget om, hvordan København styres. Den unge, hvad enten han bor i Grønland eller i den øvrige del af riget, skal, når han eller hun søger ind i gymnasiet, kunne dansk, fremmede sprog og matematik; i historie og mange andre fag er det ikke nødvendigt, at man kan et bestemt pensum. Jeg har på fornemmelsen, at man lidt for strengt har skrevet disse paragraffer af efter de gældende danske regler, men jeg håber, at

[Bernhard Baunsgaard.]

man, når man nu skal til at udarbejde undervisningsplanerne, tager de nødvendige hensyn til det grønlandske samfund; man skal bevare niveauet, men man skal aldeles ikke kopiere de regler, der gælder hernede i denne del af riget.

Endelig har spørgsmålet om sproget jo optaget os meget i udvalget. Jeg håber, at det grønlandske sprogs stilling efter ændringerne i udvalget er blevet væsentligt styrket — jeg tror og håber på, at der med disse ændringer er lagt op til, at den grønlandske befolkning i fremtiden kan få en skole, der underviser deres børn og unge på en sådan måde, at det sprog, som de taler til daglig, kan blive udviklet og fortsat være deres sprog fuldt så gyldigt, som dansk er vort sprog hernede.

Det ærede medlem fru Astrid Skjoldbo nævnte, at vi må sørge for, at den grønlandske skole får et så godt undervisningsmateriale som muligt, og jeg er helt enig med fru Astrid Skjoldbo. I betænkningen peges på, at ministeriet har ladet oversætte en del bøger til brug i den grønlandske skole, og jeg synes, det er et godt initiativ. Nu skal man være forsigtig med at rejse for megen kritik, blot fordi man har gennembladet et par eller en række af disse bøger, men jeg kan, når jeg har sagt, at jeg synes, det er et glædeligt initiativ, at man har søgt at skaffe den grønlandske skole dette nye materiale, ikke lade være med at komme med en kritisk bemærkning; det er i hvert fald ikke pædagogisk holdbart, når man i en begynderbog i dansk skriver; dette er et hus, dette hus er rødt, når huset rent faktisk på den tegning, der ledsager sætningerne, er hvidt; det er næsten katastrofalt, når det er et fremmed sprog, man skal til at lære.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget i håb om, som jeg sagde før, at den grønlandske skole bliver et nyttigt instrument for udviklingen af det grønlandske samfund.

Diderichsen: Ved første behandling beskæftigede jeg mig navnlig med to spørgsmål. Det ene var angående undervisningen i grønlandsk. Jeg henstillede ligesom andre ordførere, om man kunne nå frem til en ændring af § 14, stk. 3, i retning af en stær-

kere fremhævelse af nødvendigheden af grønlandskundervisning i første og andet skoleår, hvor den eneste virkelig legitime grænse for denne undervisning måtte være den beklagelige mangel på grønlandsksprogede lærere. Den ændring, som nu er foreslået ved ændringsforslaget under nr. 4, imødekommer i nogen grad dette ønske, denne henstilling. Jeg kunne måske nok have ønsket en endnu kraftigere formulering — jeg har jo ikke deltaget i udvalgsarbejdet — hvoraf det endnu tydeligere kunne fremgå, at det alene var hensynet til den beklagelige mangel på grønlandsksprogede lærere, som satte denne grænse for bestræbelserne i så henseende. Alligevel vil vi gerne stemme også for dette ændringsforslag.

Det andet var angående de grønlandske lærere, som ikke kunne avancere. Der har jeg noteret mig, at betænkningen konstaterer, at de kan avancere både til viceskoleinspektør og skoleinspektør, og desuden, at ministeren overvejer muligheden af en oprykning til 12. og 13. lønningsklasse. Jeg håber, dette må ske så hurtigt, som det overhovedet er muligt.

Liberal centrum kan altså stemme for ændringsforslagene, og jeg vil blot slutte med med eftertryk at henvise til udvalgets udtalelser om, hvor vigtigt det er for det første at fremme oprettelsen af børnehaveklasse, for det andet at lægge vægt på den stadige forbedring af udstedsbørnenes skoleforhold, for det tredje at skaffe de bedst mulige vilkår for uddannelse af grønlandsksprogede lærere og endelig, for det fjerde, at effektivisere den igangværende kursusvirksomhed for danske lærere, som skal varetage undervisningen på Grønland; der må, som det hedder i udvalgets betænkning, lægges afgørende vægt på, at de danske lærere får de fornødne forkundskaber.

Med disse ord vil jeg anbefale lovforslaget og ændringsforslagene.

Rosing: Nu er vi endelig snart ved vejs ende med dette lovforslag. En grundigere behandling har, så vidt jeg erindrer, intet grønlandsk lovforslag fået før.

Grunden hertil er ganske enkel. Ved fremkomsten af dette lovforslag indledtes en debat herom, og kritikken drejede sig dels om det grønlandske sprogs placering på forskellige klassetrin, dels om de be-

[Rosing.]

stemmelser i forslaget, som stort set svarer til de tilsvarende bestemmelser i den danske folkeskolelov. Med andre ord, man mente, at man i for høj grad kopierede den danske lovs bestemmelser i stedet for at lave et selvstændigt lovforslag efter det stadium, den grønlandske skole er nået til. Udvalget forsøgte derfor at finde den bedste løsning med bestemmelser, der kan tilgodese de forskellige interesser.

Som man kan forstå, kan man ikke lave forslaget helt om. Flere af eksisterende skoleformer i Grønland vil nu blive lovfæstet ved denne lov. Jeg skal ved denne lejlighed ikke gentage, hvad jeg tidligere har sagt, blot sige, at lovforslaget er udformet således, at man så vidt muligt tager hensyn til grønlandske ønsker og behov i den videre udbygning af skoleuddannelsen i Grønland. Men det, vi kan være glade for, er udvalgsmedlemmernes interesse og forståelse af hele den grønlandske skolesituation i almindelighed og sprogsituation i særdeleshed. At nogle af bestemmelserne nu har fået den foreliggende formulering, skyldes ministerens samarbejdsvilje for at opnå det bedste resultat af udvalgsarbejdet. Ændringsforslagene indeholder således bestemmelser, som både tager hensyn til det grønlandske sprog, til indlæring af dansk, til grønlandske lærerkræfter, til politisk repræsentation i skoleudvalgene og til forældrenes indflydelse på, hvad der skal ske, før visse forslag endeligt sendes til højere skolemyndigheders afgørelse. Dette hensyn, som spores i ændringsforslagene, vil jeg takke for, og jeg anbefaler, at man stemmer for de ændringsforslag, der er stillet af ministeren, og som er tiltrådt af udvalget.

Knud Hertling: Ved denne andenbehandling af dette lovforslag vil jeg udtrykke glæde over, at vi nu er nået så langt, som vi er, med henblik på forslagets gennemførelse. Især er det glædeligt at kunne konstatere, at forslaget til trods for de betydelige ændringer, der er sket undervejs, kan gennemføres af et enigt folketing. Der er i høj grad grund til at takke ministeren for de 17 ændringsforslag, der efter min opfattelse medfører betydelige forbedringer af det oprindelige lovforslag.

Det har været magtpåliggende for udvalgets medlemmer så vidt muligt at styrke forældrenes og de folkevalgtes indflydelse i ledelsen af den grønlandske skole; ændringsforslagene nr. 10 og 11 vidner herom. Den adskillelse mellem kirke og skole, der for længst er gennemført i Danmark, har vi endnu ikke gennemført i Grønland. Jeg skal i denne forbindelse blot udtrykke et håb om, at dette forhold kan blive ændret, første gang loven om skolevæsenet i Grønland kommer til revision. Præsternes fødte medlemskab af skoleudvalgene og provstens fødte medlemskab af skoledirektionen burde snart høre fortiden til.

Jeg håber ikke, man vil tage mig det ilde op, når jeg benytter lejligheden til at udtrykke min begejstring over, at vi her i folketinget har haft hjerte og mandmod nok til at placere det grønlandske sprog rigtigt i den grønlandske skole. Ændringsforslagene nr. 4 og 5 til § 14 og ændringsforslag nr. 6 til § 22 har større betydning, end man rent umiddelbart kan forestille sig. Disse ændringsforslag sparer os ganske simpelt for en sprogkamp, der i løbet af den kommende tid ville have forpestet forholdet mellem grønlændere og danske og således ville have været til ubodelig skade for det gode forhold, vi har til hinanden i dag.

Ændringsforslaget til § 22, hvorefter faget grønlandsk er eksamensfag i 2. real og frivilligt fag i 3. real, er acceptabelt. For mig ville det ikke være naturligt, såfremt faget grønlandsk var eksamensfag også i 3. real, men jeg synes, det er en stor ting, at vi er nået så langt som til at gøre dette fag til et frivilligt fag i denne klasse. Ændringsforslaget til § 14, stk. 3, er så rigtigt, som det overhovedet kan blive. Nu bliver det skoleudvalget, der efter afholdt forældremøde foretager indstilling til skoledirektionen om, i hvilket omfang der ved den enkelte skole skal undervises i faget grønlandsk i 1. og 2. skoleår, eller om undervisningen i dette fag skal udskydes til begyndelsen af 3. skoleår. Denne indstilling sker under hensyntagen til, om der ved den enkelte skole findes de fornødne lærerkræfter, der kan undervise i faget grønlandsk. Den eneste hindring for at give undervisning i det grønlandske sprog i de to første skoleår vil herefter være mangel

[Knud Hertling.]

på lærere, der kan undervise i grønlandsk. Samtidig får forældrene under et forældre-møde mulighed for at diskutere, på hvilken måde man kan tænke sig at anvende de grønlandske lærerkræfter, der måtte findes i en skole.

Det er netop dette ændringsforslag, der får mig til at sige, at vi spares for en fremtidig sprogkamp, der ville have været særdeles ubehagelig. Dette sammenholdt med, hvad der er anført i betænkningen, hvor ministeren har oplyst, at det vil være nødvendigt at tilrettelægge en ny metodik for de udsendte danske lærere, der jo alle sammen er fremmedsproglærere i Grønland, i undervisningen i dansk som fremmedsprog, bestyrker mig i troen på, at vi med tiden kan opnå den bilingvalisme som må være den rigtige sprogmæssige målsætning i Grønland.

Det vigtige ændringsforslag til § 14, stk. 3, som jeg omtaler, er jo ikke ganske identisk med den formulering, som Grønlands landsråd har godkendt. Det kan på én måde være beklageligt, at det skal være det danske folketing og ikke det grønlandske landsråd, der har øjnene åbne for den risiko, man ville have løbet med hensyn til sprogforbistringen, såfremt man havde fulgt den oprindelige formulering. Nu er det jo for det første sådan, at folketinget, når det drejer sig om grønlandske lovforslag, ikke bør være og ikke skal være et ekspeditions-kontor for landsrådet, og for det andet er jeg ganske overbevist om, at Grønlands landsråd ville være kommet til samme resultat, som folketingsudvalget er kommet til, såfremt landsrådet under behandlingen af sagen havde haft samme tid til disposition, som folketingsudvalget har haft, samt havde stillet lige så mange spørgsmål til ministeren, som folketingsudvalget har stillet, og dermed haft samme mulighed for at vurdere de udmærkede svar, som ministeren har givet, ikke mindst under det samråd, som udvalget har haft med ministeren.

I denne sammenhæng må vi heller ikke glemme, at hele den heftige diskussion om sprogets placering først opstod efter landsrådets behandling af forslaget, og at det først var efter landsrådets behandling af sagen, at forskellige værdifulde udtalelser

fra pædagogisk side, herunder fra lærerne i Grønland, fremkom. Det er derfor, og også fordi jeg siden da har haft mange samtaler med forskellige landsrådsmedlemmer, at jeg er så overbevist om, at landsrådet villigt havde taget en anden, og jeg tillader mig at sige den rigtige stilling til hele spørgsmålet om placeringen af det grønlandske sprog i den grønlandske skole.

Det kunne være fristende i denne forbindelse at tale lidt om en bedre kontakt mellem landsrådets medlemmer og de grønlandske folketingsmænd; det skal jeg dog undlade denne gang. Det er et emne, der i høj grad trænger til nærmere drøftelse.

Med disse ord vil jeg for mit vedkommende anbefale de af ministeren stillede og af hele udvalget tiltrådte ændringsforslag til vedtagelse.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen):

Må jeg begynde med at takke udvalget for, som det jo allerede er understreget fra flere sider, et meget grundigt udvalgsarbejde, et udvalgsarbejde, hvor hver enkelt medlem er gået til opgaven på en måde, der har vakt glæde i Grønland. Til udvalget var der jo, som det allerede er nævnt, henlagt et samråd, om jeg så må sige, med møder i tilslutning til besigtigelse af det praktiske skolearbejde.

Lovforslaget har, som det er nævnt, været underkastet en meget grundig behandling ikke alene i udvalget, men der er sket et forarbejde i samarbejde med de grønlandske skolemyndigheder, med undervisningsministeriet, med direktoratet for folkeskolen og med seminarierne. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget. Desuden har det inden for knap et år været genstand for ikke mindre end tre førstebehandlinger i det høje ting, og derfor vil det vel efterhånden være vanskeligt at sige noget, der ikke allerede er sagt; det gælder også de fleste af de spørgsmål, der har været omtalt her i dag. Her tænker jeg ikke alene på ord førertalerne ved de tidligere førstebehandlinger; det gælder også det, der er sagt her ved anden behandling, og ikke mindst den omfattende betænkning, der nu ligger på folketingets bord, og hvor man helt på linje med de hovedsynspunkter, der er fremkommet her i dag, fremhæver det problem, der for os alle har været noget helt

[Ministeren for Grønland.]

centralt, nemlig lærerproblemet, det særlige grønlandske lærerproblem.

Uanset at læreruddannelses- og lønningsproblemerne ikke henhører under denne lov, er det en af de ting, der har indtaget en meget central placering i de drøftelser, i de samråd, der har fundet sted. Det er problemer, hvis betydning vel også blev forstærket ved den direkte kontakt, der var med skolen i Grønland. Jeg tror, jeg tør sige, at for udvalgets og for den sags skyld også for mit eget vedkommende kunne det være fristende at følge de ønsker, de krav, der har været rejst fra flere sider, først og fremmest fra de grønlandske lærere, krav, der har været fremsat om de særlige problemer; det kunne være fristende at gøre et forsøg på at klare det hele i et snuptag; men jeg bliver nødt til at gentage, hvad jeg har sagt ved tidligere lejligheder, ikke alene under udvalgsarbejdet, men også på direkte spørgsmål; jeg tænker her på spørgetiden den 25. januar, hvorom jeg gerne vil henvise til Folketingstidende. Det er ikke alene et spørgsmål om skoledirektionens eller ministeriets gode vilje til at løse dette spørgsmål i overensstemmelse med de ønsker, der har været fremsat. Vi kan, som vi gjorde det ved normeringsloven for 1965-66, vel stille forslag om oprykning i højere lønningsklasser, men det må være inden for lovens rammer, det må være i overensstemmelse med lovens forudsætninger og med lønningsrådets tilslutning.

Ved denne lejlighed, i 1965-66, nåede vi da også et langt stykke, så langt som det var muligt; godt og vel halvdelen af de grønlandske lærere blev rykket op. Men her er forholdet det, at vi ikke kan komme videre alene gennem en sådan ny indstilling. Det tilbageværende problem, som jeg tidligere har redegjort for her i tinget, lader sig ikke løse hen over hovedet på den tjenestemandskommission, der er nedsat; det er et spørgsmål, der må forhandles også af lærernes egen organisation. Skoledirektion og ministerium har på samme måde som det folketingsudvalg, der nu har afsluttet sit arbejde, givet udtryk for at have den allerstørste interesse i at få løst dette problem, finde frem til en løsning, der kan hjælpe i dette meget alvorlige spørgsmål.

Derfor vil jeg gerne have sagt ved denne lejlighed, og jeg vil gerne sige det med særlig adresse til de grønlandske lærere: den løsning, man ønsker, beror ikke hos os, ikke i ministeriet; spørgsmålet må gå over tjenestemandskommissionen og må finde sin afslutning her i folketinget; men jeg er enig i den udtalelse, der fremgår af den afgivne betænkning, at man vil give hele dette spørgsmål den placering, den vægt, det må have i kommissionens vurdering, og jeg vil også gerne føje til — fordi der nu har været røre om spørgsmålet — at de grønlandske lærere bør have tillid til den interesseorganisation, der varetager denne side af sagen.

Må jeg endelig sige, når det drejer sig om ændringen til lovforslagets § 2, stk. 3, børnehaveklasserne, at jeg på ny henviser til de bemærkninger, jeg gjorde under den forrige førstebehandling, den 20. oktober 1966, hvor jeg pegede på konsekvensen af at gøre børnehaveklasserne ubetinget obligatoriske. Der skal ikke herske nogen tvivl om værdien af børnehaveklasserne, men jeg vil sætte pris på, at man vil være enig i, at oprettelse af børnehaveklasser ud over det, der fremgår af den investeringsplan, jeg omtalte den 20. oktober, ikke må ske på bekostning af en retardering på andre områder, endsige på etablering af 8. og 9. klasser i Grønland; men de muligheder, der er til stede, skal udnyttes. Jeg vil i hvert fald gerne opfatte ændringen i forslaget fra „kan“ til „bør“ som en henstilling, også som en kraftig henstilling, om, at det sker i den udstrækning, det er muligt af hensyn til personale og lokaleforhold, for i modsat fald vil, som jeg tidligere har peget på, dette forslag få en alvorlig økonomisk konsekvens.

Må jeg til slut sige, at jeg ikke skal polemisere, når det drejer sig om ændringsforslaget til stk. 3 i § 14. Bemærkningerne hertil i betænkningen motiverer denne ændring; som det understreges i bemærkningerne, og som det også blev nævnt af hr. Knud Hertling, lægger man vægt på den brede forældrekontakt.

Jeg vil gerne i al stilfærdighed sige med hensyn til § 14, der omhandler undervisningssproget, at den jo også i sin ændrede form er udtryk for, at man, som det er blevet sagt her i tinget, bl. a. af hr. Holger Hansen

[Ministeren for Grønland.]

den 20. oktober, og understreget af flere ordførere, at vi har måttet acceptere den hårde realitet, at der ikke findes grønlandsksprogede lærere i det omfang, der er nødvendigt for at kunne se bort fra mulighederne for at afskyde undervisningen i faget grønlandsk til begyndelsen af tredje skoleår. Jeg skal blot føje til, at en yderligere stramning end den, der nu sker af denne bestemmelse, ville kunne få den virkning, at vi simpelt hen måtte konstatere: nu har vi vedtaget en lov, men en lov, vi ikke ser os i stand til at efterleve, fordi vi ikke har den fornødne lærerstab. Nu er der bred enighed om formuleringen, det takker jeg for; jeg gentager min tak til hele udvalget og også til de embedsmænd, skolefolk fra Grønland og andre, der har medvirket til det resultat, som vi her har grund til at være tilfredse med.

Hermed sluttede forhandlingen.

§ 1, ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 2, således ændret, §§ 3-10, ændringsforslag nr. 3, § 11, således ændret, §§ 12 og 13, ændringsforslagene nr. 4 og 5, § 14, således ændret, §§ 15-21, ændringsforslag nr. 6, § 22, således ændret, §§ 23-29, ændringsforslag nr. 7, § 30, således ændret, § 31, ændringsforslag nr. 8, § 32, således ændret, §§ 33-38, ændringsforslag nr. 9 om en ny affattelse af § 39, § 39 i den ændrede affattelse, § 40, ændringsforslag nr. 10 om en ændret affattelse af § 41, § 41 i den ændrede affattelse, ændringsforslag nr. 11, § 42, således ændret, ændringsforslag nr. 12 og 13, § 43, således ændret, § 44, ændringsforslag nr. 14 og 15, § 45, således ændret, §§ 46-57, ændringsforslag nr. 16, § 58, således ændret, ændringsforslag nr. 17 og § 59, således ændret,

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (From): Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje. (Sø- og handelsretter, søforklaringer m. v.).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 6) findes i tidenden sp. 918, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 313).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Thomas Have: Vi har i det udvalg, der har beskæftiget sig med forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje, specielt om sø- og handelsretter og søforklaringer m. v., bl. a. drøftet, om en talmæssig ligestilling mellem det sagkyndige og det juridiske element ved landsrettens behandling af søsager og søretlige straffesager var ønskelig. Flertallet af udvalget har imidlertid ikke ment, at der var grundlag for at ændre ministerens forslag, idet vi er af den opfattelse, at de sagkyndige ved disse retter skal tilføre retten den sagkundskab, der er nødvendig, og efter vor opfattelse skal det ikke medføre, at der nødvendigvis også skal være talmæssig ligestilling.

Jeg vil gerne med disse bemærkninger anbefale lovforslaget til vedtagelse med de af justitsministeren stillede ændringsforslag.

Rigmor Christensen: På mit partis vegne vil jeg anbefale det foreliggende lovforslag. Indholdet efter ændringsforslagenes vedtagelse er i det store og hele identisk med forslaget ved første behandling, så jeg finder ikke anledning nu til at kommentere det i detaljer.

Jeg vil dog ikke undlade at udtrykke beklagelse over, at jeg ikke har kunnet opnå gehør for en ændring, for så vidt angår sammensætningen, den talmæssige sammensætning, af dommerne i ankeinstansen for straffesager. Det er bestemmelsen i lovforslagets § 1, punkt 1, vedrørende lovens § 6,